

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research

Sayı/Issue 9 (Aralık/December 2022), s. 349-356.
Geliş Tarihi-Received: 09.08.2022
Kabul Tarihi-Accepted: 11.09.2022
Araştırma Makalesi-Research Article
ISSN: 2687-5675
DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1159657

Şeyh Ahmed-i Antakî'nin *Se Zebân'ı* ve Yeni Nüshaları Üzerine

On Sheikh Ahmad-i Antaki's Se Zeban and Its New Copies

İdris ÇETİN*

Öz

Türk edebiyatında üç dilli manzum sözlükler 15. yüzyıldan itibaren görülür. Manzum sözlükler nazım gücünden faydalanılarak kelimelerin kolay ezberlenmesi ve akılda tutulmasını sağlamak amacıyla tercih edilmiştir. Bu tür eserlerde hedef kitlesi genellikle eğitim çağındaki çocuklardır. Bugüne kadar tespit edilebilen üç dilli (Arapça-Farsça-Türkçe) manzum sözlüklerin sayısı 18'dir. Bunlardan biri de *Se Zebân'*dır.

Se Zebân Şeyh Ahmed-i Antakî tarafından 1135/1722-1723 yılında yazılmış, üç dilli (Arapça-Farsça-Türkçe) manzum bir sözlüktür. Eser mukaddime, 30 kıtalık sözlük kısmı ve hatimeden oluşmaktadır. Sözlük kısmının ilk iki kıtası mastarlara, altıncısı çekimli fiillere (emir, görülen geçmiş zaman ve geniş zaman), geri kalanı (27 kıta) ise isimlere ayrılmıştır. Her bir kıtada belli konularla ilgili kelimeler (organ adları, yiyecek adları, meslek adları, akrabalık terimleri, giyim terimleri, yapı terimleri, tarım aletleri, meyve adları, hayvan adları vb.) bir araya toplanmıştır. Eser bu yönüyle tematik bir sözlüktür.

Bu makalede *Se Zebân* ve üzerinde yapılan çalışmalar hakkında kısaca bilgi verilmiş, eserin altı yeni nüshası tanıtılmıştır. Bu çalışmada tanıtıklarımızla birlikte *Se Zebân'*ın nüsha sayısı on sekize ulaşmıştır. Bu nüshalar arasında müellif nüshasına en yakın nüsha 1162/1749 istinsah tarihi ile Dârü'l-Kütübi'l-Kavmiyye (Mısır Millî Kütüphanesi) Lügat-ı Türkî Talat 23 numarada kayıtlı nüshasıdır. Bu nüsha müellif nüshasından 26 sene sonra istinsah edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Manzum sözlükler, sözlük bilimi, üç dilli sözlükler, Şeyh Ahmed-i Antakî, *Se Zebân*.

Abstract

Trilingual versified dictionaries in Turkish literature have been written since the 15th century. The versified dictionaries have been preferred in order to make the words easy to memorize and keep in mind by making use of the power of verse. In such works, the target audience is usually children of educational age. The number of trilingual (Arabic-Persian-Turkish) versified dictionaries that have been identified so far is 18. One of them is *Se Zeban* (*Three Languages*).

Se Zeban written by Sheikh Ahmad-i Antaki in 1135/1722-1723, is a versified trilingual (Arabic-Persian-Turkish) dictionary. It consists of the introduction, the glossary part of 30 strophes and the conclusion part. The first two strophes of the glossary part are reserved for infinitives, the sixth stanza is reserved for verbs (imperative, past tense and present tense),

* Doktora Öğrencisi, Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Erzurum/Türkiye, e-posta: cetin_idris@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-3975-5801.

and the remaining 27 strophes are reserved for nouns. In each strophe, words related to certain topics (organ names, food names, profession names, kinship names, clothing terms, construction terms, agricultural implements, fruit names, animals names etc.) are gathered together. In this respect, the work is a thematic dictionary.

In this article, brief information about *Se Zeban* and the studies on it is given, and its six new copies are introduced. With the ones we introduced in this study, the number of copies of *Se Zeban* has reached eighteen. Among these copies, the closest copy to the author's copy is the Dar al-Kutub al-Qawmiya (Egyptian National Library) call number *Lughat-i Turki Talat* 23 copied in 1162/1749. It was copied 26 years after the author's copy.

Keywords: Versified dictionaries, lexicology, trilingual dictionaries, Sheikh Ahmad-i Antaki, *Se Zeban*.

Giriş

Osmanlılarda dil öğretiminde kullanılan eğitim araçlarından biri de manzum sözlüklerdir. Manzum sözlükler nazım gücünden faydalanılarak kelimelerin kolay ezberlenmesi ve akılda tutulmasını sağlamak amacıyla tercih edilmiştir. Bu tür eserlerde hedef kitlesi genellikle eğitim çağındaki çocuklardır. Amaç ezber yoluyla bu çocuklara hedef dilin kelimelerini öğretmektir.

Türk edebiyatında dillerinden biri Türkçe olan iki dilli manzum sözlüklerin yanında üç dilli (Arapça-Farsça-Türkçe) manzum sözlükler de hazırlanmıştır. Bugüne kadar 14'ü yazma 3'ü matbu olmak üzere 17 adet üç dilli (Arapça-Farsça-Türkçe) manzum sözlük bilinmekteydi (Öz, 2016, s. 55). Bu sayı yeni bulunan yazma *Tuhfe-i Vâfi* (Efe, 2020, s. 107-128) ile 18'e ulaşmıştır. Bu üç dilli (Arapça-Farsça-Türkçe) 18 manzum sözlükten biri de Antakyalı Şeyh Ahmed'in *Se Zebân* adlı sözlüğüdür.

Se Zebân

Se Zebân Antakyalı Şeyh Şeyh Ahmed'in üç dilli (Arapça-Farsça-Türkçe) manzum sözlüğüdür. Şeyh Ahmed hakkında bildiklerimiz *Se Zebân*'ın manzum mukaddimesinde anlattıklarından ibarettir.

Buna göre Şeyh Ahmed, Antakyalıdır. Eserini Sultan III. Ahmet'in hükümdarlığı (1703-1730) döneminde 1135/1722-1723 senesinde yazmıştır. Gördüğü bir rüya üzerine yazdığını söylediği *Se Zebân*'ını, dostları kıymeti bilinsin diye İstanbul'a götürüp Sadrazam İbrahim Paşa'ya (Sadrazamlığı: 1718-1730) sunmasını tavsiye etmişlerdir. (*Se Zebân* 46.-58. beyitler).

Şeyh Ahmed sözlüğünü hazırlarken kendinden önce yazılmış sözlüklerden *Lügat-ı Şahidî*, *Lügat-ı İbn-i Ferište*, *Tuhfe-i Fedayî*, *Sübha-i Sıbyân* ve *Tuhfe-i Hüsam*'dan faydalanmıştır. (Ölker ve Duyar, 2013, s. 22).

Se Zebân'ın yazılış amacı Türk çocuklarına Arapça ve Farsça, Arap çocuklarına Farsça ve Türkçe, Fars çocuklarına ise Arapça ve Türkçeyi kolayca öğretmektir. (*Se Zebân* 28.-36. beyitler). Yani imparatorluk topraklarında yaşayan ana dili bu üç dilden biri olan çocukların diğer iki dili de öğrenmelerini sağlamaktır.

Muhtevası

Se Zebân manzum bir mukaddime, otuz kıtalık sözlük kısmı ve hatimedden oluşmaktadır. Sözlük kısmı "bahr" olarak adlandırılan genellikle her biri belli bir konu ile ilgili kelimelerin bir araya toplandığı otuz kıtadan oluşmaktadır. Manzum sözlüklerde daha çok isim kökenli kelimelere yer verilir (Kaplan, 2022, s. 71). *Se Zebân*'da da otuz kıtanın ilk ikisi mastarlara, altıncısı çekimli fiillere (emir, görülen geçmiş zaman ve geniş zaman), diğerleri (27 kıta) ise isimlere ayrılmıştır. Her bir kıtadaki kelimelerin ortak özelliği şöyledir:

1. K (ك) harfiyle biten (-mak'lı) mastarlar. 2. K (ك) harfiyle biten (-mek'li) mastarlar. 3. Allah'ın isimleri. 4. İsm-i fâil (etken sıfat-fiil) örnekleri. 5. İsm-i meful (edilgen sıfat-fiil) örnekleri. 6. Emir kipinin olumlu ve olumsuz (emir ve nehiy), görülen geçmiş zaman (mazi) ve geniş zaman (muzari) örnekleri. 7. İsm-i ve mekân ve ism-i zaman örnekleri. 8. İnsan organları (organ adları). 9. İbadet ve takva ile ilgili kelimeler. 10. Zıt anlamlı kelimeler. 11. İnsanların vasıfları. 12. Ev eşyası. 13. Yiyecek adları. 14. Gökte bulunanlar ve gökten inenler (yağmur, kar gibi). 15. Meslekler ve aletleri ile ilgili kelimeler. 16. Hükümdarın çevresi ile ilgili kelimeler. 17. Savaş ile ilgili kelimeler. 18. Akrabalık terimleri. 19. Kadınların giysileri ve süs eşyaları. 20. Yapı terimleri (inşaat malzemeleri). 21. Tarım aletleri. 22. Meyve ve ağaç adları. 23. Attarda bulunanlar. 24. Zamirler ve edatlar. 25. Kuşlar. 26. Hayvanlar. 27. Yırtıcı hayvanlar. 28. Kusurlar ve hastalıklar. 29. Toplumda hoş karşılanmayan (münker) şeyler. 30. Çeşitli kelimeler.

Görüldüğü gibi her bir bahirde genellikle belli türden veya bir kavram alanıyla ilgili kelimeler bir araya toplanmıştır. *Se Zebân* bu yönüyle tematik (konu tasnifli) manzum bir sözlüktür.

Üzerinde Yapılan Çalışmalar

Se Zebân hakkında ilk bilgiyi *Tarih Boyunca Farsça Türkçe Sözlükler* adlı doktora tezinde Yusuf Öz vermiştir. Öz, Konya İl Halk Kütüphanesi F. N. Uzluk 6864 nüshasını esas alarak *Se Zebân*'ı ana hatlarıyla tanıtmıştır (Öz, 1996, s. 329-332; Öz, 2016, s. 224-227).

Se Zebân 2000 yılında Murat Duran ve Ülkü Mihriban Melekoğlu tarafından Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde lisans tezi olarak çalışılmıştır (Ölker ve Duyar, 2013, s. 5).

Se Zebân daha sonra üç kez yayımlanmıştır:

1. Baranoğlu, Şahin, *Şeyh Ahmed-i Antaki: Se-Zebân*, (İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım), Kanyılmaz Matbaası, İzmir 2011, 300 s.+Tıpkıbasım.

Baranoğlu eserin "üçü yurt dışında on nüshasını" (Baranoğlu, 2011, s. 11) tespit etmiş bunlardan A kısaltmasıyla gösterdiği Köprülü Yazma Eserler Kütüphanesi Mehmed Asım Bey Koleksiyonu 34 Ma 676 numaralı nüshayı esas almış, "metin kuruluşunda diğer nüshaları değerlendirip sadece A'da bulunmayanları yahut bariz farklılıkları dipnotta" belirtmiştir. (Baranoğlu, 2011, s. 59). Baranoğlu çalışmasının sonuna esas aldığı nüshanın renkli tıpkıbasımını eklemiştir. Bu tıpkıbasımda Arapça kelimelerin altına ع, Farsça kelimelerin altına ف ve Türkçe kelimelerin altına ت harfi yazılmıştır. Baranoğlu kurduğu çeviri yazılı metne bunu Arapça kelimeleri kırmızı, Farsça kelimeleri mavi ve Türkçe kelimeleri yeşil renkte yazarak yansıtmıştır.

Baranoğlu'nun esas aldığı A nüshası 820 beyitten oluşmaktadır. (Baranoğlu, 2011, s. 11). Baranoğlu bu nüshayı esas almasının sebebini şöyle açıklamaktadır: Bazı "nüshalarda beyit sayısı fazla olduğu hâlde A'yı esas alışımızın sebebi, A'nın bütün nüshalarla daha çok örtüşmesidir ve istinsah tarihi belirtilenler içinde en son yazılmış olmasıdır." (Baranoğlu, 2011, s. 64).

Bu çalışmada *Se Zebân* metni 64 beyitlik manzum bir giriş, 750 beyitlik sözlük kısmı ve 6 beyitlik hatime bölümü ile toplam 820 beyitten oluşmaktadır.

2. Ölker, Gökhan-Hidayet Duyar, *Şeyh Ahmed-i Antakî: Se-Zebân, Üç Dilli "Arapça-Farsça-Türkçe" Manzum Sözlük*, Palet Yayınları, Konya Eylül 2013, 237 s.

Eserin sekiz nüshası tespit edilmiş bunlardan Konya Koyunoğlu Şehir Müze ve Kütüphanesi Yazma Eserler Bölümünde 12299 numaradaki kayıtlı nüsha çalışmada esas alınmıştır. Hazırlayanlar bu nüshada eksik olan hatime kısmını [altı beyit] Milli

Kütüphane Yazmalar koleksiyonu Yz. A 8273/1 nüshasından tamamladıklarını belirtmişlerdir (Ölker ve Duyar, 2013, s. 19). Çalışmanın sonuna Koyunoğlu Şehir Müze ve Kütüphanesi Yazma Eserler 12299 nüshasının tıpkıbasımını eklenmiştir.

Bu çalışmada *Se Zebân* metni 64 beyitlik manzum giriş, 748 beyitlik sözlük kısmı ve 6 beyitlik hatime bölümü ile toplam 818 beyitten oluşmaktadır (Ölker ve Duyar, 2013, s. 19).

3. Karşlı, İlyas, *Şeyh Ahmed: Se Zebân, (Arapça-Farsça-Türkçe Manzum Sözlük)*, STS Kitap Kırtasiye Basın yayın Dağıtım, Rize 2013, 116 s.

Bu çalışmada *Se Zebân*'ın biri hazırlayanın şahsi kitaplığında olmak üzere on bir nüshası tespit edilmiştir. (Karşlı, 2013, s. 11-14). Bu on bir nüshadan Milli Kütüphane Yz. A 8273/1 nüshası esas alınmış Milli Kütüphane MK 06 Hk 541 (M kısaltması ile), Köprülü Yazma Eserler Kütüphanesi Mehmed Asım Bey Koleksiyonu 34 Ma 676 (K kısaltması ile) ve hazırlayanın şahsi (özel) kitaplığındaki nüsha (Ö kısaltması ile) karşılaştırılmıştır. Çalışmanın sonuna Milli Kütüphane Yz. A 8273/1 nüshasının tıpkıbasımını eklenmiştir.

Bu çalışmada *Se Zebân* metni 64 beyitlik manzum giriş (44 ve 46 sayıları atlandığından giriş bölümü bu çalışmada 66 beyitlik görünmektedir), 759 beyitlik sözlük kısmı ve 10 beyitlik hatime bölümü ile toplam 833 beyitten oluşmaktadır.

Nüshaları

Araştırmacılar tespit ettikleri nüsha sayısı -mükerrerleri bir kez saymak kaydıyla- on ikidir.¹ Bunlardan başka *Se Zebân*'ın üçü yurt dışında üçü de yurt içinde olmak üzere altı nüshası daha vardır:

1. Uppsala University Library St. 180

Kitâb-ı Se-Zebân

Üç dilli (Arapça-Farsça-Türkçe) manzum sözlük. 60 vr. 15 satır. Nesih yazı. Telif tarihi 1135/1722-3. İstinsah tarihi 1190/1776-7 (Tornberg, 1849, s. 22, nr. 36).

Başı:

*İdelim hamd ü senâ Allâh'a
Sürelim yüzimizi dergâha*

Sonu:

*Ne denlü hor ise hattım nazarda
Yine ma'dûd olur add eserde*

Bu nüshanın geniş bir tavsifi ve son varağının tıpkıbasımını için bk. Karakoç vd., 2020, s. 160-161, 163 Figure 11.9. Bu tavsifte yazmanın istinsah tarihi gün, ay, yıl olarak verilmiştir: 5 R[ebîülâhîr] 1190/24 Mayıs 1776. Son varakta ayrıca bu yazmanın İstanbul'da 1782 yılında Adolf Fredrik Isturtsenbeker'in mülkiyetine geçtiğine dâir Arap harfli bir temellük kaydı bulunmaktadır (Karakoç vd., 2020, s. 163, figure 11.9).

¹ Bu sayıya *Se zebân*'ın nüshaları arasında sayılan Mısır Milli Kütüphanesi Lugat-ı Türkî Talat 9 numarada kayıtlı *Kâmûs-ı Se Zebân* adlı yazmayı (Baranoğlu 2011: 56, Karşlı 2013: 13) dâhil etmedik. Kütüphanenin matbu kataloğuna göre bu eser hicri 13. asır [miladi 19. yüzyıl] Sultan II. Abdülhamit devri [1876-1909] ulemasından Ebü'l-Mazlûm Cafer-i Tayyâr b. Ahmed-i Sâlim b. Hâfız Bekir Efendi'nin eseridir. 1313 senesi Recep ayının son Cuma günü/10 Ocak 1896 tarihinde tamamlanmıştır. Muhtemelen müellif hattıdır. (FMTO III, s. 219, nr. 3755).

Bu nüshada ferağ kaydı bulunmamaktadır. Nüshanın yukarıda verdiğimiz son beyti Milli Kütüphane Yz. A 8273/1 nüshasında ferağ kaydından sonra (vr. 59a) yer almaktadır.

2. Bibliothèque nationale de France, Département des Manuscrits, Supplément turc 1351

Arapça-Farsça-Osmanlı Türkçesi manzum sözlük. Şeyh Ahmed tarafından 1135/1722-1723 yılında derlenmiştir. Yazar Antakyalı idi, bu risaleyi İstanbul'da derledi.... 21x15.5 cm ölçülerinde 29 varak. Nesih yazı. İstinsah tarihi Şevval 1173/Mayıs 1760 (Blochet, 1933, s. 241).

3. Columbia University Rare Book and Manuscript Library MS Or. 150

Hâzâ kitâbu Se-Zebân

58 vr. 13 satır, 197 x 155 (134 x 92) mm. Nesih yazı. Telif tarihi 1135/1722-3. İstinsah tarihi ve müstensihî kayıtlı değildir. Yazmanın başında ve sonunda Kustantin ibn Ludulf'un mührü ve temellük kaydı vardır.

Başı:

*İdelim hamd ü senâ Allâh'a
Sürelim yüzümüzü dergâha*

Sonu:

*Yâ ilâhî rahmet [it] dâ'im ana
Rahmetünle ki beni dahı ana*

Temmetü'l-kitâb

Geniş bir tavsifi için bk. <https://clio.columbia.edu/catalog/13616798> [Erişim tarihi: 13.05.2022].

4. Kütahya Belediyesi Mustafa Hakkı Yeşil Kütüphanesi 241/1 (Demirbaş nr. 24425)

Lügat-ı Se-Zebân

Antakyalı Şeyh Ahmed. vr. 1b-25a. 19 satır. 16x21 cm. Nesih yazı. Müstensih Abdullah b. Mustafa. (Ersoy ve Güler 2014: 57-58). Bu nüsha için verilen "1667 istinsah tarihi" (Ersoy, 2019, s. 862, nr. 241) yanlış olmalı. Çünkü *Se-Zebân*'ın telif tarihi 1135/1722-1723'tür. Bu nüsha *Tuhfe-i Şahidî* (27b-51a), *Ferişteoğlu Lügati* (52b-92a), *Lügat-ı Mahmûdiyye* (94a-116b) ve *Şüzûrû'z-Zehebiyye* (127b-149b) ile aynı cilttedir ve mecmuanın ilk eseridir. (Ersoy, 2019, s. 862-863). Mecmuanın ikinci eseri olan *Tuhfe-i Şahidî*'nin istinsah tarihi 1178/1764-5'tir. (Ersoy, 2019, s. 862). Bu da mecmuanın ilk eseri olan *Se-Zebân*'ın en geç bu tarihte istinsah edildiği gösterir.

Başı:

*İdelüm hamd ü senâ Allâh'a
Sürelüm yüzümüzi dergâha*

Sonu:

*İki dil dahı ana göre tamâm
Gayr-ı haşv-ile redîf iy nîk-nâm² (Ersoy ve Güler, 2014, s. 58).*

² Bu beyit İlyas Karşlı yayınında 10 beyitlik hatime kısmının 9. beytidir. Hatime kısmı nüshaların çoğunda 6 beyit iken Karşlı yayınında 10 beyittir. Karşlı hatimenin son 4 beytinin Ö kısaltması ile gösterdiği şahsî kitaplığındaki nüshadan alındığını belirtmiştir (Karşlı, 2013, s. 105, 424. dipnot).

5. Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi 24290/1*Lügat-ı Se Zebân*

Eş-Şeyh Ahmed el-Antakî. Vr. 1b-34a. 13 satır. 218x163, 173x110 mm. ölçülerinde. Nesih yazı. (Sula, 2014, s. 90, nr. 264). Müstensihî Hüseyin Sadık. İstinsah tarihi 22 Rebiülâhir 1179/8 Ekim 1765.

Başı:

*İdelim hamd ü senâ Allâh'a
Sürelim yüzimizi dergâha*

Sonu:

*Yâ ilâhî rahmet it dâ'im ana
Rahmetünile beni dahu ana*

6. Dr. Emel Esin Kütüphanesi, Yazma Eserler 575*Se Zebân*

Şeyh Ahmed. 14 vr. 11 satır. 186x130 (145x85) mm. Nesih yazı. İstinsah tarihi ve müstensihî belli değil. Sonu eksiktir.

Başı:

*İdelüm hamd ü senâ Allâh'a
Sürelüm yüzimizi dergâha*

Sonu:

*Di zâhid pârsâdur terk-i dünyâ
Dahu perhîz ü takvâdur sakınmak*

[9. bahrin 17.] beytinde kalmaktadır. (Özen, 1995, s. 150).

Böylece *Se Zebân'*ın şu ana kadar tespit edilebilen nüsha sayısı on sekize ulaşmış oluyor. Bu nüshalar aşağıda istinsah tarihlerine göre (istinsah tarihi bilinmeyenler sona bırakılarak alfabetik) sıralanmıştır:

1. Dârü'l-Kütübi'l-Kavmiyye (Mısır Millî Kütüphanesi) Lügat-ı Türkî Talat 23. İstinsah tarihi: 1162/1749
2. Millî Kütüphane 06 Mil Yz A 8273/1. İstinsah tarihi: 1172/1758-9
3. Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi (Saraybosna) R-2051/4. İstinsah tarihi: 9 Şevval 1173/25 Mayıs 1760
4. Bibliothèque Nationale (Paris) Supp. Turc 1351. İstinsah tarihi: Şevval 1173/Mayıs 1760
5. Kütahya Belediyesi Mustafa Hakkı Yeşil Kütüphanesi 24425/1. İstinsah tarihi: 1178/1764-5
6. Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi 24290/1. İstinsah tarihi: 22 Rebiülâhir 1179/8 Ekim 1765
7. Uppsala University Library St 180. İstinsah tarihi: 5 Rebiülâhir 1190/24 Mayıs 1776
8. Köprülü Yazma Eser Kütüphanesi Mehmed Asım Bey 676. İstinsah tarihi: 1194/1780
9. Beyazıt Yazma Eser Kütüphanesi Beyazıt 6947

10. Columbia University Rare Book and Manuscript Library MS Or. 150
11. Çorum Hasanpaşa Yazma Eser Kütüphanesi 19 Hk 1859/1
12. Çorum Hasanpaşa Yazma Eser Kütüphanesi 19 Hk 1888/1
13. Dr. Emel Esin Kütüphanesi, Yazma Eserler 575
14. İlyas Karslı kitaplığındaki nüsha (şahsî kitaplık)
15. Konya İl Halk Kütüphanesi F. N. Uzluk 6864³
16. Konya Büyükşehir Belediyesi Koyunoğlu Şehir Müze ve Kütüphanesi, Yazma Eserler 12299
17. Millî Kütüphane Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi Koleksiyonu 06 Hk 541
18. Türk Dil Kurumu Kütüphanesi Yz. A 460

Sonuç

Se Zebân Anadolu sahasında kaleme alınmış üç dilli (Arapça-Farsça-Türkçe) manzum sözlüklerden biridir. III. Ahmet döneminde 1135/1722-1723 tarihinde yazılmıştır. Müellifi Antakyalı Şey Ahmet'tir.

Se Zebân'ın burada tanıttığımız altı nüshasıyla birlikte nüsha sayısı on sekize ulaşmış oluyor. Bu nüshalar arasında müellif nüshasına en yakın nüsha 1162/1749 istinsah tarihi ile Dârü'l-Kütübi'l-Kavmiyye (Mısır Millî Kütüphanesi) Lügat-ı Türkî Talat 23 nüshasıdır. Bu nüsha müellif nüshasından 26 sene sonra istinsah edilmiştir.

Kaynakça

- Baranoğlu, Ş. (2011). *Şeyh Ahmed-i Antaki: Se-Zebân, (İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*. İzmir: Kanyılmaz Matbaası.
- Baranoğlu, Ş. (2012). Türkçenin Söz Varlığı ve Se-Zebân. IV. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildirileri, 22-24 Aralık 2011 Muğla, (Editör: M. N. Önal). C. I. Ankara: Grafiker Ofset, 851-861.
- Bloch, E. (1933). *Catalogue des manuscrits Turcs*, C. II. Paris: Bibliothèque nationale.
- Efe, Z. (2020). Arapça-Farsça-Türkçe Manzum Bir Sözlük: Tuhfe-i Vâfi. *Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 9(21), 107-128.
- Ersoy, E. (2019). Kütahya Belediyesi Mustafa Hakkı Yeşil Kütüphanesinde Bulunan El Yazmalarının Dökümü. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 22, 713-1034.
- Ersoy, E. ve Güler, K. (2014). Kütahya Belediyesi Mustafa Hakkı Yeşil Kütüphanesi'nde Bulunan Yazma Mesnevîler. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Kütahya Özel Sayısı, 49-62.
- FMTO (1990). *Fihrisü'l-mahtûtatı't-Türkiyyeti'l-Osmâniyye el-leti iktenethâ Dârü'l-Kütübi'l-Kavmiyye münzü âm 1870 hattâ nihâyeti 1980*, C. III. Kahire.
- <https://clio.columbia.edu/catalog/13616798> [Erişim tarihi: 13.05.2022].
- Kaplan, Y. (2022). Zâhid-i Konevî'nin Üç Dilli (Arapça-Farsça-Türkçe) Manzum Sözlüğü: Tefviyye. *Kültürk, Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 5, 61-83.

³ "Konya İl Halk Kütüphanesi Nafiz Uzluk Bölümü'nde toplam 448 cilt içinde bulunan 612 adet yazma eser 03.06.2004 tarihinde Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'ne devredilmiştir." (Şahin 2018: 129).

- Karakoç, B. ve Turan, F. ve Yıldız A. (2020). Ottoman and Chaghatay Manuscripts at Uppsala University Library. *Turcologica Upsaliensia, an illustrated Collection of Essays*, (Edited by Éva Á. Csató, Gunilla Gren-Eklund, Lars Johanson, Birsel Karakoç). Leiden-Boston: Brill, 145-166.
- Karlı, İ. (2013). *Şeyh Ahmed: Se Zebân, (Arapça-Farsça-Türkçe Manzum Sözlük)*. Rize: STS Kitap Kırtasiye Basın Yayın Dağıtım.
- Ölker, G. ve Duyar, H. (2013). *Şeyh Ahmed-i Antakî: Se-Zebân, Üç Dilli "Arapça-Farsça-Türkçe" Manzum Sözlük*. Konya: Palet Yayınları.
- Öz, Y. (1996). *Tarih Boyunca Farsça-Türkçe Sözlükler*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Öz, Y. (2016). *Tarih Boyunca Farsça-Türkçe Sözlükler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. 2. Baskı.
- Özen, M. E. (1995). *Dr. Emel Esin Kütüphanesi Kataloğu (Yazma Eserler)*. İstanbul: TEK-ESİN Türk Kültürünü Araştırma ve Geliştirme Vakfı.
- Sula M. (2014). Yazmalar Açısından Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve Buradaki Arap Dili ve Belâğatı Konulu Yazma Eserler. *Nüsha, Şarkiyat Araştırmaları Dergisi*, 14(38), 61-94.
- Şahin, B. (2018). Konya'da Bulunan Feridun Nafiz Uzluk Arşivi. *Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, 9, 112-134.
- Tornberg, C. J. (1849). *Codices Arabici, Percici et Turcici Bibliothecæ Regiæ Universitatis Upsaliensis*. Uppsala: Impensis Reg. Universitatis Upsaliensis.